

En moderne, arabisk stat

Iraks olie skulle være løftestangen for den moderne, arabiske stat, som Baath-partiets ledere forestillede sig, da de tog magten i 1968.

Baath-partiets politiske vision var en blanding af arabisk nationalisme og socialistiske målsætninger for den sociale og økonomiske organisering af samfundet. Men både i Syrien og i Irak fortonede de politiske visioner sig, så snart partierne var kommet til magten, ligesom også båndene hen over grænserne tørrede ind.

I stedet blev partierne rene magtstrukturer i hænderne på de øverste ledere. Og de politisk-ideologiske holdninger blev en "naturlig" anledning til at udvikle samarbejde med øst-blokken.

Oversigtskort over Bagdad, viser bl.a. placering af Baath-partiets hovedsæde
© AP GraphicsBank 2002

Industrialisering pr. indkøb

Den planøkonomiske tankegang var især tydelig efter magtovertagelsen i 1968, da den irakiske ledelse forsøgte at skabe en industriel produktion i landet.

Staten investerede kraftigt i opbygningen af en offentlig industri sektor. Sigtet var åbenlyst at tilstræbe produktion, der kunne erstatte import. Derved ville man på langt sigt reducere landets afhængighed af olieeksporten som drivkraft i Iraks økonomi.

Irak købte store industrielle anlæg, men fik ikke samtidigt udviklet landets infrastruktur eller sikret, at varerne kunne videreforarbejdes. Resultatet var, at Irak så at sige købte sig til en industri og en kapacitet på nogle områder, som samfundet i øvrigt ikke var i stand til at operere med. Den dyrkøbte industri kunne slet ikke udnyttes optimalt.

De stigende oliepriser gjorde landet kapitalstærkt, og styret kunne derfor uden besvær fortsat pumpe penge i sine udviklingsprojekter - hvad enten de bestod af stålværker, ambitiøse prestigebyggerier i Bagdad eller den betydelige ekspansion af uddannelsessystemet og sundhedsvæsenet, som var styrets væsentlige prioriteter.

Ifølge irakiske tal steg investeringerne i industri og fremstilling uden for oliesektoren tyve gange fra 1968 til 1985.

Fragtskib med fyldte containere

Storindkøb i Danmark

Danmark fik også en andel i dette "importeventyr". Skibsværfter, entreprenører, maskinfabrikker og fødevarerproducenter fik gennem 1970'erne et voksende marked i Irak. Den udvikling blev imidlertid sat i stå af Iraks katastrofale krig mod naboen Iran fra 1980-88. Den danske eksport til Irak nåede sit højeste i 1982 med en samlet eksportværdi på 1,91 milliarder kroner.

Sammenlignet med andre arabiske lande betød det irakiske udviklingsprogram, at landet blev moderniseret. Irak fik uddannede mellemlag, lønmodtagere og et indre marked, der også gav plads til mindre private virksomheder, handel og service.

Hele denne udvikling blev imidlertid sat over styr på grund af Iraks militære eventyr - først i krigen mod Iran og siden invasionen af Kuwait i 1990 - med alt hvad deraf fulgte af ødelæggelser og sanktioner.

Da krigen mod Iran brød ud, leverede olieindustrien omkring to tredjedele af Iraks bruttonationalprodukt (BNP). Men en af de første konsekvenser af krigen var ødelæggelsen af Iraks udskibningsfaciliteter ved Den Persiske Golf. Landets olieeksport blev reduceret voldsomt. I 1983 stod olieindustrien kun for en tredjedel af BNP, og i samme periode faldt landets BNP samlet med 30 procent.

Førøget olieeksport i de følgende år fik igen BNP til at stige, men omkostningerne ved krigen satte en effektiv stopper for en fortsættelse af udviklingsprogrammerne.

Fuldkomment sammenbrud

Da Irak efter invasionen af Kuwait i 1990 blev ramt af et totalt handelsstop som følge af FN-sanktionerne, blev enhver udvikling stoppet og Iraks befolkning rutschede så at sige baglæns ud af to årtiers fremgang. Ifølge ugebladet The Economist blev landets økonomi ganske enkelt halveret i 1991-92. BNP faldt med omkring 50 procent.

I løbet af ganske kort tid var Iraks forsyninger af levnedsmidler, dagligvarer og medicin brudt sammen og folk begyndte at sælge deres ejendele for at kunne købe de mest basale varer. Egentlig fattigdom var blevet fællesnævner for alle, der ikke enten havde andel i det lukrative sorte marked, eller var så tæt på styrets top, at de havde del i magtens privilegier.

Kvinder på marked

Størstedelen af befolkningen blev afhængig af de uddelte fødevarerationer, og først i 1996, da regimet var nødt til at gå ind i "olie-for-mad" programmet, vendte udviklingen til det bedre.

Men op mod halvdelen af alle voksne mænd er stadig uden arbejde, og de der har arbejde, får næsten intet for det: Ifølge BBC tjener en læge omkring 150 kr. om måneden, en universitetslærer omkring 220 kr. og en hotelansat lidt over 50 kr. om måneden. Og folk er stadig afhængige af fødevarerationer, der kommer ind via olie-for-mad programmet.